
ВОДЕЩА ТЕМА НА БРОЯ: МЕТАФОРИЧНИ МОДЕЛИ НА ПАМЕТТА

Росен Миланов*

ИСТОРИЧЕСКА ПАМЕТ И РЕЛИГИОЗЕН КУЛТ В „PASSIO AGAUNENSIIUM MARTYRUM“ НА ЕВХЕРИЙ ОТ ЛУГДУН († ОК. 450)

Rosen Milanov

HISTORICAL MEMORY AND RELIGIOUS CULT IN *PASSIO* *AGAUNENSIIUM MARTYRUM* BY EUCHERIUS OF LUGDUN († CA. 450)

A special type of Christian literature from the early centuries is the so-called “suffering” (*passio*). It is a continuation of the martyr “acta” (*acta*) and is a kind of “passional” (*vita*) of martyrs. Such is the *Passio Agaunensium martyrum* (*Suffering of the Martyrs of Agaunus*) by the bishop of Lugdun (Lyon) Eucherius († ca. 450). In the work, the contrasting images of thousands of Christian soldiers, who suffered martyrdom, and their tormentor – Emperor Maximian, are depicted. In the present article, on the basis of the short but rich and meaningful literary text, the Christian attitude to earthly life and, accordingly, to historical memory, is clarified. The attributes of Christian holiness and the specifics of the cult of saints are revealed. The thesis is that Christian holiness builds upon and surpasses historical memory because it transcends the perspectives of earthly life and extends into eternity.

Keywords: “*passio*”; *Christianity*; *martyrdom*; *memory*; *saints*; *cultus*

Особен вид християнска литература от ранните векове е т.нар. „страдание“ (*passio*). То представлява продължение на мъченическите „деяния“ (*acta*) и е своеобразен вид „житие“ (*vita*) на мъченици. Такова е *Passio Agaunensium martyrum* („Страдание на мъчениците в Агавън“) на епископа на Лугдун (Лион) Евхерий († ок. 450). В съчинението са изградени контрастните образи на хиляди войници християни, претърпели мъченическа смърт, и техния мъчител – император Максимиан. В настоящата статия въз основа на краткия, но богат и съдържателен литературен текст се изяснява християнското отношение към земния живот и съответно към историческата памет. Разкриват се атрибутите на християнската святост и спецификите на почитта към светците. Тезата е, че християнската святост надгражда и превъзхожда историческата памет, защото надхвърля перспективите на земния живот и се простира във вечността.

Ключови думи: „*passio*“; *християнство*; *мъченичество*; *памет*; *светци*; *култ*

Географията на западния християнски аскетизъм в Късната античност се разширява с приличането на нови земи към него и основаване на монашески центрове не само в планините и други уединени места на сушата, но и на острови в морската шир. „Островното монашество“ е характерен западен феномен, който оставя дълбок отпечатък върху духовния живот на ранното латинско християнство. „Островната аскеза“ предоставя „чудесна възможност за следване на така

* Росен Миланов – доц. д-р, катедра „Класически и източни езици и култури“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“,
r.milanov@ts.uni-vt.bg; <https://orcid.org/0009-0002-3411-2716>

желаната анахореза“ (Бояджиев 1996: 60–61) и „уединението сред дивата природа заместило спойната урбанизирана среда“ (вж. Бояджиев 2000: 456). Същевременно островните манастири имат потенциала да се превърнат в културно-просветни центрове и „разсадник за епископи“ (Бояджиев 2022: 40), както се случва в най-голяма степен с Леринските острови, разположени близо до бреговете на днешния Кан (вж. Бояджиев 1996: 70).

Една от най-известните личности на монашеството на Лерин е епископът на Лугдун (дн. Лион) и влиятелен писател Евхерий. Роден около 380 г., той заема престижна държавна длъжност, но след това решава да се оттегли в уединението на галските острови заедно със съпругата и децата си. През 434 г. Евхерий е поставен за епископ на Лугдун, какъвто остава повече от петнадесет години до напускането на земния свят (около 450 г.).

Запазените съчинения на Евхерий с неподлежащо на съмнение авторство са пет: „Презрението към света и светската философия“; „Възхвала на пустинята“; „Правила за духовното разбиране“; „Наставления“; и „Страдание на мъчениците в Агавън“. Най-краткото от петте автентични съчинения на Евхерий е именно последното – *Passio Agaunensium martyrum*¹. *Passio* на Евхерий е първият литературен паметник, който говори за мъчениците, пострадали в Агавън вероятно през 286 г. (вж. O'Reilly 1978: 204), въпреки че почитането им е започнало по-рано (вж. Pollmann 2007: 294)².

Обект на изследването е конкретното *Passio* на Евхерий от Лугдун, което, макар и неголямо като обем, е съдържателен извор по темата. **Предмет** на настоящата статия е отношението между историческата памет и християнската почит към светците. Приложените **методи** са традиционни: индуктивен и сравнителен, което позволява анализът да проследи данните в широк теологичен и историко-литературен контекст. **Актуалността** на настоящата статия е свързана с оскъдността на изследвания относно личността и произведенията на галския автор в национален план³, а и с липсата в световен мащаб на разработка относно историческата памет и християнския култ в *Passio*...⁴ **Тезата**, която се защитава, е, че в християнското разбиране религиозният култ, основаващ се на историческата памет, всъщност надминава нейното значение и я надгражда със своята непреходна стойност, простираща се отвъд измеренията на земното и временното.

1. Литературен контекст на *Passio Agaunensium martyrum*

„Страдание на мъчениците в Агавън – св. Мавриций и неговите другари“ е отправено към лице, на име Салвий, по всяка вероятност епископ на град Агавън, за когото не са известни други факти.

Християнските жития на светци след първата четвърт на IV в. до голяма степен са монашески биографии. В латинската литература това са многобройните *vitae* („жития“), които почти винаги имат съответен автор – най-често духовно лице, а нерядко дори светец. *Vita* не е нов литературен вид, като се има предвид „богатството на античните биографии“ (Frank 1975: 8).

Преди повсеместното разпространение на житията, във времената на преследванията на християнската религия, се съставят друг вид жития, разказващи предимно за поведението на

¹ **S. Eucherius Lugdunensis. *Passio Agaunensium martyrum* – ss. Mauricii ac sociorum eius** (CSEL 31, p. 163–173). Според календара на Православната църква паметта на тези мъченици се чества на 27 декември.

² За изворите, по които косвено се потвърждава историческото съществуване на мъчениците, вж. O'Reilly 1978: 196.

³ В нашата изследователска литература присъстват две основополагащи статии на Р. Бояджиев относно монашеството на Лерин (Бояджиев 2002; Бояджиев 2022). От автора на настоящата публикация са налице една статия за оттеглянето от светския живот на леринските аскети и монаси (Миланов 2009) и една конкретно за Евхерий от Лугдун, която засяга обаче друго негово съчинение – „Презрението към света и светската философия“ (Миланов 2010).

⁴ Най-известните изследователи на творчеството на Евхерий не се спират подробно на неговото *Passio*... Това се отнася и до Илона Опелт (Opelt 1964), и до автора на фундаменталния труд „Теология и аскеза. Духовността на манастирския остров Лерин през V в.“ Клеменс Каспер, който разглежда основно разбирането на светеца за взаимодействието между благодатта и свободната човешка воля (вж. Kasper 1991: 248–254).

християнските мъченици в самия акт на мъченичеството. Съществува връзка и своеобразна приемственост между житията на светците монаси и мъченическите жития, тъй като „със съобщението за насилствената смърт е свързан разказът за живота преди мъченичеството“ (Frank 1975: 8).

Преди началото на свободното изповядване на християнската религия светийските жития са предимно два вида: т.нар. *acta* – буквално „деяния“, „дела“, и *passio* – „страдание“.

Названието на литературния жанр *acta* произтича от факта, че в тяхната основа лежат записаните протоколи от разпита и съдебното следствие срещу християнските мъченици. Литературната обработка тук е сравнително малка, а авторите ѝ най-често остават неизвестни. Най-ранният литературен паметник на латинската християнска литература е именно от този жанр: *Acta martyrum Scillitanorum* („Деяния на сцилитанските мъченици“), без запазени сведения за авторство. Той се отнася приблизително към последната четвърт на второто столетие.

Постепенно броят на мъченическите *acta* намалява за сметка на броя на творбите от втория вид – *passio* („страдание“). „Страдания...“ се пишат и след началото на свободното изповядване на християнската религия. Обикновено те са авторски и често пресъздават случки, отдалечени с векове от авторите. Написването на *passio* е свързано най-вече с мястото, където живее писателят, с конкретен храм, с пренасяне на мъченически мощи или с друг подобен мотив.

Passio на Евхерий е в традициите на християнската агиографска литература. Мотивът за създаването му се посочва имплицитно чрез характерната възхвала на мястото, свързано с героите – в случая това е град Агавън, който е наречен „свещено място“ (Eucherius 1894: 165)⁵. Мъчениците са родом от Египет, но са изпратени в Галия, където претърпяват своето мъченичество (вж. Eucherius 1894: 165)⁶.

2. Традиция и историческа памет в мъченическото житие

Между събитието, описвано в *Passio martyrum Agaunensium*, и времеписването има разстояние от повече от век. Евхерий обаче още в началото на разказа за мъчениците подчертава, че „забравата“ (*oblivio*) не може да заличи „спомена за подвизите им“ (*rei gestae memoria*): той се предава „чрез разказа на техните следовници“ (Eucherius 1894: 165)⁷.

Когато Евхерий изрежда имената на мъчениците и споменава тези на Мавриций, Екзуперий, Кандид и Виктор, той не пропуска по своеобразен начин да отдаде почит и на другите: „Останалите пък, макар на нас да са неизвестни, са записани в Книгата на живота (вж. Откр. 20:15)“ (Eucherius 1894: 171)⁸. Всеки мъченик за Христос е изключително важен и малко по-нататък Евхерий допълва имената и на други двама мъченици: „От същия този легион, казват, че са били и онези мъченици Урс и Виктор“ (Eucherius 1894: 171)⁹.

Страданиято на мъчениците в Агавън запознава читателя с отношението на християнския светец към живота на земята. Мавриций убеждава другите войници „да последват онези свои другари и колеги, които преди тях вече са преминали на небето“ (Eucherius 1894: 168)¹⁰. Това, което ги въодушевява, е „надежда на бъдещето“ (*spes futurorum*) (Eucherius 1894: 170)¹¹. Християнският светец осъзнава преходността на земния живот, който на фона на вечността е изключително кратък. В тази перспектива земният живот и почестите в него не притежават висока стойност и значение в очите на мъчениците. Те не се отказват „да умрат поради любов към живота (земния – ск. м.)“ (Eucherius 1894: 169)¹².

Достоверността на разказа се потвърждава и с посочване на известни исторически персонажи – в случая император Максимиан (Херкулий) (285–305) (вж. Eucherius 1894: 165)¹³. Неговото

⁵ Passio... 1: „sacer locus“.

⁶ Passio... 1.

⁷ Passio... 1: „per succedentium relationem“.

⁸ Passio... 6: „cetera vero nobis quidem incognita, sed in libro vitae scripta sunt“.

⁹ Passio... 6: „Ex hac eadem legione fuisse dicuntur etiam illi martyres Ursus et Victor“.

¹⁰ Passio... 4: „sequendosque (admonebat) socios illos et contubernales suos qui iam in caelum praecesserant“.

¹¹ Passio... 5.

¹² Passio... 5: „mori (non recusantes) vitae amore“.

¹³ Passio... 2.

присъствие обаче има и друга функция: между светците и техния мъчител съществува дълбок антагонизъм. Това е антагонизъм изобщо между светците и нехристияните, антагонизъм между светостта и нечестивостта, според изразите на житиеписеца. Императорът е „обладан от алчност, похот, жестокост и от останалите пороци“; той е „предаден на гнусните обреди на езичниците и нечестив пред небесния Бог“ (Eucherius 1894: 165)¹⁴. Мъчителите са подобни на „вълци“ (*lupi*)¹⁵. От друга страна, мъчениците са „мъже смели в делата военни и славни с храброст, но по-славни с вяра; те воюваха за императора със сила, а за Христос – с благочестие“ (Eucherius 1894: 166)¹⁶. Те са „свети“ (*sancti*), а желязото на техните мъчители е „нечестиво“ (*impium*)¹⁷. Чрез противопоставянето ѝ с нечестивостта и светостта изпъква по-контрастно.

Действията на Максимиан са породени от злоба и са съпровождани с нарушаване свободата на другите хора и с антидемократично, така да се каже, дори антихуманно поведение, както отбелязва Евхерий в написаното от него житие: „Ако някои тогава дръзнали да изповядват почитта си към истинния Бог, пръснатите навсякъде конни военни отряди ги хващали и ги предавали или на мъчения, или на смърт“ (Eucherius 1894: 165)¹⁸.

Животът на мъчениците в Агавън е образец за християнски живот. Християнинът е стриктен изпълнител на гражданските закони, когато това не е в противоречие с неговата съвест и с любовта му към Твореца. Мъчениците изразяват това с думите си към мъчителя: „Твои войници сме, императоре“; „На теб дължим служение военно“ (Eucherius 1894: 168)¹⁹; „от теб взехме заплата за труда си, а от Него²⁰ получихме началото на своя живот“ (Eucherius 1894: 168)²¹. В техния светоглед принадлежността към християнството и неговия Бог не може да бъде заместена от нищо друго: „Заклели сме се, първо, в божествените тайни, после – в царските тайни; нищо от вторите няма да ни бъде от полза, ако престъпим първите“ (Eucherius 1894: 168–169)²².

Воините мъченици дори в своята служба изпълняват евангелските наставления: „Без да забравят дори и под оръжията евангелската заповед, отдаваха „Божиего на Бога и кесаревото на кесаря“ (Мат. 22:21)“ (Eucherius 1894: 166)²³. Любовта към Бога е на първо място в техния светоглед и принципи: „само това си спомнях – че изповядват Онзи, Който бе воден, за да бъде убит, без да вика, и Който като агне не отвори Своята уста (вж. Ис. 53:7; Деян. 8:32)“ (Eucherius 1894: 170)²⁴. Със своята любов и подвиг мъчениците се уподобяват на Христос, Който принесъл Себе си в жертва за човешкия род.

Войниците са добри служители, заради това че „знаят да се бият срещу нечестивите и неприятелите, а не знаят да нанаяват благочестивите и (обикновените) граждани“ (Eucherius 1894: 168)²⁵. Императорските заповеди притежават духовно измерение и тяхното изпълнение съвсем невинаги е правилно. Мъчениците отказват да се подчиняват на „такива заповеди“ (Eucherius

¹⁴ Passio... 2: „avaritia, libidine, crudelitate, ceterisque vitiis obsessus“; „exsecrandis gentilium ritibus deditus et erga Deum caeli profanus“.

¹⁵ Passio... 5 (CSEL 31, p. 170).

¹⁶ Passio... 2: „viri in rebus bellicis strenui et virtute nobiles, sed nobiliores fide; erga imperatorem fortitudine, erga Christum devotione certabant“.

¹⁷ Passio... 5 (CSEL 31, p. 169).

¹⁸ Passio... 2: „Si qui tunc Dei veri cultum profiteri audebant, sparsis usquequaque militum turmis vel ad supplicia vel ad necem rapiebantur“.

¹⁹ Passio... 4: „Milites sumus, imperator, tui“; „Tibi militiam debemus“.

²⁰ Бог.

²¹ Passio... 4: „A te stipendium laboris accepimus, ab illo vitae exordium sumpsimus“.

²² Passio... 4: „Iuravimus primum in sacramenta divina; iuravimus deinde in sacramenta regia, nihil nobis de secundis credas necesse est, si prima perumpimus“.

²³ Passio... 2: „Evangelici praecepti etiam sub armis non inmemores reddebant quae Dei erant Deo, et quae Caesaris Caesari restituebant“.

²⁴ Passio... 5: „hoc solum reminiscentes se illum confiteri qui nec reclamando ad occisionem ductus est et tamquam agnus non aperuit os suum“.

²⁵ Passio... 4: „pugnare adversum impios atque inimicos sciunt, laniare pios et cives nesciunt“.

1894: 166)²⁶. Те отказват да убиват християни, като изявяват вярата си: „Признаваме, че сме християни и не можем да преследваме християните“ (Eucherius 1894: 169)²⁷. Войниците са поставени на своето място и изпълняват своята служба в защита на обикновените хора, а не в техен ущърб: „Помним, че сме нарамили оръжие по-скоро в полза на гражданите, отколкото срещу тях. Винаги се сражавахме за правдата, за благочестието, за спасението на невинните“ (Eucherius 1894: 168)²⁸. Мъченията и дори насилствената смърт не са в сила да променят приоритетите на твърдите в убежденията си воители, които са „готови да претърпят клади, мъчения, мечове“ (Eucherius 1894: 169)²⁹.

Както заявяват самите мъченици на своя мъчител, Бог, „искаш или не искаш“ (Eucherius 1894: 168)³⁰, е Творец и Господар на всичко, така че според християнското разбиране всеки човек се намира във волята на своя Създател. Парадоксално, но участието на контрастните персонажи в произведението на Евхерий претърпява обрат още на земята. Често пъти хора като Максимиан получават справедливо въздаяние още тук, на земята: той „завършил нечестивия си живот със заслужена смърт (*digna morte*)“ (Eucherius 1894: 171)³¹. Мощите на мъчениците пък са открити и е построен храм на тяхно име (вж. Eucherius 1894: 171)³² – в традицията на древното, а и по-късно християнство това е място, където християните могат да почувстват „милостивото присъствие на едно приятелско човешко същество“ (Brown 1981: 127)³³. Днес римската крепост, където пострадали за вярата си мъчениците воители, е град, който носи името на техния предводител и се нарича Сен Морис (кантон Вале, Швейцария) (вж. Pollmann 2007: 294). На името на раннохристиянския мъченик са наречени и други градове в същия географски район, като например известният курорт Санкт Мориц, домакин на две зимни олимпиади (1928, 1948), на чийто герб присъства имено ликът на св. Мавриций.

3. Святост и християнска почит към мъчениците

Светостта на мъчениците в Агавън изпъква ярко на фона на противоположните качества, които притежава техният мъчител – „Максимиан, по-свиреп от всеки звяр“ (Eucherius 1894: 167)³⁴. В своеобразния вид антитеза, която обаче няма основания да се счита за лишена от историческа достоверност, той е „обладан от алчност, похот, жестокост и останалите пороци“ и е „отдаден на нечестивите езически обичаи“ (Eucherius 1894: 165)³⁵. Максимиан насочва „своята нечестивост срещу небесния Бог“ (Eucherius 1894: 165)³⁶.

Образът на един от мъчениците – Мавриций, е показателен за образа на християнския светец изобщо. За Евхерий мъченикът Мавриций е „най-голяма подбуда за вярата в онова време“ (Eucherius 1894: 167)³⁷. Той заедно с още един от мъчениците – Кандид, „ободряваше“ останалите, „като увещаваше и въодушевяваше всеки поотделно и като припомняше примерите на вярващите техни другари мъченици“; Мавриций (според думите на Евхерий) „убеждаваше“ приятелите си, „ако така е необходимо, всички да умрат за тайнството Христово, за Божествените закони“ (Eucherius 1894: 167–168)³⁸.

²⁶ Passio... 2: „huius modi praeceptis“.

²⁷ Passio... 4: „Christianos nos fatemur, persequi Christianos non possumus“.

²⁸ Passio... 4: „Meminimus nos pro civibus potius quam adversum cives arma sumpsisse. Pugnavimus semper pro iustitia, pro pietate, pro innocentium salute“.

²⁹ Passio... 4: „ignes, tormenta, ferrum, subire parati (sumus)“.

³⁰ Passio... 4: „velis nolis“.

³¹ Passio... 7: „impiam vitam digna morte finivit“.

³² Passio... 7.

³³ Възщност и в основата на почитта към светците и техните мощи лежи „чувството за Божията милост“ (Brown 1981: 92).

³⁴ Passio... 3: „Maximianus omni bellua cruentior“.

³⁵ Passio... 2: „avaritia, libidine, crudelitate, ceterisque vitiis obsessus“; „exsecrandis gentilium ritibus deditus“.

³⁶ Passio... 2: „erga Deum caeli impietatem suam“.

³⁷ Passio... 4: „Incitamentum maximum fidei in illo tempore“.

³⁸ Passio... 4: „accendebat exhortando singulos et monendo fideliumque commilitonum etiam martyrum exempla ingerens; pro sacramento Christi, pro divinis legibus, si ita necessitas ferret, omnibus et moriendum suadebat“.

Християните и християнските светци имат специфично разбиране за свободата. Мъчениците от Агавън сами се определят като „слуги на Бога“ (*servi Dei*) (Eucherius 1894: 168)³⁹. Това не смущава Евхерий и той прилага към тях характерния евангелски образ (вж. Йоан 10: 1–18) на „Господне стадо овце“ (*grex Dominicus ovium*) (Eucherius 1894: 170)⁴⁰.

В *Passio...* проличават и други качества на християнската святост. Тя се характеризира с неустрашимост и е непоколебима в доброто. В този дух Евхерий пише за „славната твърдост“ (*gloriosa constantia*) (Eucherius 1894: 169)⁴¹ на мъчениците. Освен това светостта е свързана с любовта към Бога и ближния (второто се показва ясно от нежеланието и отказа на светците да преследват и убиват невинните християни (вж. Eucherius 1894: 169)⁴².

Извисената в духовно отношение човешка личност приема раздялата с тялото, която се нарича смърт, с достойнство – „като оставили оръжията“, воините „подложили шия пред гонителите и предоставили врата и оголеното си тяло на мъчителите“ (Eucherius 1894: 169)⁴³. Ясният поглед в щастливото бъдеще въодушевява мъчениците: „Онзи народ на светците е презрял настоящето поради надежда на бъдещето“ (Eucherius 1894: 170)⁴⁴.

Краят на земния живот на християнските мъченици не означава край на тяхното съществуване. Напротив, това е своеобразно начало на един още по-възвишен, по-съвършен начин на съществуване. И съответно в това *Passio...*, а и в останалите съчинения от този жанр не са налице минорни мотиви. Мисълта на автора се пренася незабавно към по-съвършения, също толкова, а дори и по-реален порядък на предметите и събитията: „Така бил погубен онзи същински ангелски легион, който, както вярваме, вече заедно с ангелските легиони винаги слави в небесата Господ, Бог Саваот“ (Eucherius 1894: 170)⁴⁵.

Краят на *Passio...* показва още една от наградите на християнската святост – съпровождането (според християнското разбиране) на истинската святост от чудеса. Често това се случва чрез нетленните останки (мощи) на християнските светци – „много от чудесата са свързани с гробовете на светците“ и „чудесата правят видима невидимата свежест на светците“ (Brown 1981: 75). Така е и с мъчениците в Агавън – Евхерий привежда разкази за два такива случая, допълвайки: „Впрочем достатъчно многобройни са изгонванията на демони или останалите изцеления, които силата на Господ ежедневно извършва там чрез Своите светци“ (Eucherius 1894: 172)⁴⁶. Изгонването на демони и изцеленията от физически и душевни заболявания са постоянно присъстващ атрибут на християнската святост, чрез който намира израз вътрешната „сила“ (*potentia*) (вж. Brown 1981: 106–127).

Заклучение

В литературните жанрове от християнската древност, като *acta* („деяния“) и *passio* („страдание“), а и в по-късните *vitae* („жития“), неизменна отправна точка за повествованието предста-

³⁹ *Passio...* 4.

⁴⁰ *Passio...* 5.

⁴¹ *Passio...* 5.

⁴² *Passio...* 4.

⁴³ *Passio...* 5: „depositis armis cervices persecutoribus praebentes et iugulum percussoribus vel intectum corpus offerentes“.

⁴⁴ *Passio...* 5: „ille sanctorum populus (qui) contempsit rem praesentium ob spem futurorum“.

⁴⁵ *Passio...* 5: „Sic interfecta est illa plane angelica legio, quae, ut credimus, cum illis angelorum legionibus iam conlaudat semper in caelis Dominum Deum Sabaoth“. Всъщност сред днешните изследователи се повдига въпросът дали е възможно цял един легион да бъде унищожен, и някои от тях изказват тезата, че близо 150-те години разстояние между събитието и описанието на Евхерий са причина за своеобразна легенда, че всички са били убити (вж. Bellen 1961: 238); всъщност е възможно всички да са били изтезавани, но „само някои войници“, сред които споменатите поименно Мавриций, Екзуперий и Кандид, да „са намерили смъртта си в Агавън (вж. Bellen 1961: 246). Но дори и да е така, това в никакъв случай не омаловажава подвига на всички храбри страдалци за християнската вяра.

⁴⁶ *Passio...* 8: „Ceterum satis multa sunt quae vel in purgatione daemonum vel in reliquis curationibus quotidie illic per sanctos suos Domini virtus operatur“.

влява разбирането за земния живот като временен и неединствен. Главните персонажи на тези литературни произведения не са в ролята на нещастни страдалци, а напротив, притежават всички черти не само на литературни герои, но и на герои в действителния живот. Техният образ е изпълнен с величие, произтичащо от абсолютната увереност за съществуването на достойната християнска личност в една справедлива и щастлива вечност.

Историческата памет (*memoria*) за християнските мъченици е една от наградите за техния героизъм. Парадоксално за някои, мъчениците все пак продължават да тържествуват заради духовната висота на своя живот и заради героичната морална победа, извоювана чрез достойното приемане на насилствената смърт. Храмът, почитта (*cultus*) към мъчениците, както и преименуването на местата, свързани с тях, са само част от признанието, което те получават.

Примерът и споменът за героичното поведение са етична победа, която обаче не е единствена за мъчениците. Християнската святост се характеризира със силно положителни качества, като доблест, неустрашимост, свобода. Същевременно нейният смисъл не се съзира единствено в перспективата на земното съществуване на човека. Светостта има не само исторически измерения; тя кореспондира с християнското разбиране за безсмъртното съществуване на човешката личност, в което се осмисля и религиозната почит към светците.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Бояджиев 1996:** Бояджиев, Р. *Ранно западноевропейско монашество*. София: Veritas et Pneuma Publishers Ltd. // **Boyadzhiev 1996:** Boyadzhiev, R. *Ranno zapadnoevropeysko monashestvo*. Sofia: Veritas et Pneuma Publishers Ltd.
- Бояджиев 2000:** Бояджиев, Р. Островното монашество на Лерин и рецепцията на източните монашески идеали в християнска Галия през V в. – В: *ГСУ – Център за славяно-византийски проучвания Иван Дуйчев*, 90 (9), 453–480. // **Boyadzhiev 2000:** Boyadzhiev, R. *Ostrovnoto monashestvo na Lerin i retseptsiyata na iztochnite monasheski ideali v hristiyanska Galiya prez V v.* – В: *GSU – Tsentar za slavyano-vizantiyski prouchvaniya Ivan Duychev*, 90 (9), 453–480.
- Бояджиев 2022:** Бояджиев, Р. Леринските острови – „Вход към Прованс за Източната християнска традиция през петото столетие. – В: *Светодавец*, 5, 39–61. // **Boyadzhiev 2022:** Boyadzhiev, R. *Lerinskite ostrovi – „Vhod kam Provans za Iztochnata hristiyanska traditsiya prez petoto stoletie.* – В: *Svetodavets*, 5, 39–61.
- Миланов 2009:** Миланов, Р. Отричането от света у отците остров Лерин през V–VI век – В: *Богословска мисъл*, 2–4, 47–60. // **Milanov 2009:** Milanov, R. *Otrichaneto ot sveta u ottsite ostrov Lerin prez V–VI vek* – В: *Bogoslovska misal*, 2–4, 47–60.
- Миланов 2010:** Миланов, Р. Отношението на св. Евхерий Лугдунски († ок. 450) към „светската философия“ – В: *Богословска мисъл*, 1–4, 91–98. // **Milanov 2010:** Milanov, R. *Otnoshenieto na sv. Evheriy Lugdunski († ok. 450) kam „svetskata filosofiya“* – В: *Bogoslovska misal*, 1–4, 91–98.
- Bellen 1961:** Bellen, H. *Der primicerius Mauricius: Ein Beitrag zum Thebäerproblem.* – In: *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 10, 2 (April), 238–247.
- Brown 1981:** Brown, P. *The Cult of the Saints: Its Rise and Function in Latin Christianity.* Chicago: University Press.
- Eucherius 1894:** Eucherius L. *Passio Agaunensium martyrum.* – In: *Corpus scriptorum ecclesiasticorum Latinorum* 31. Praga, Vindobona, Lipsia, 163–173.
- Frank 1975:** Frank, K. S. *Frühes Mönchtum im Abendland.* Band II. Lebensgeschichten. Zürich, München: Artemis.
- Kasper 1991:** Kasper, C. M. *Theologie und Askese. Die spiritualität des Inselmönchtums von Lérins im 5. Jahrhundert.* Münster: Aschendorff Verlag.
- Opelt 1963:** Opelt, I. *Quellenstudien zu Eucherius.* – In: *Hermes*. Band 91, Heft 4, October, 476–483.
- O'Reilly 1978:** O'Reilly, D. F. *The Theban Legion of St. Maurice.* – In: *Vigiliae Christianae*, 32, 3 (September), 195–207.
- Pollmann 2007:** Pollmann, K. *Poetry and Suffering: Metrical Paraphrases of Eucherius of Lyons' „Passio Agaunensium martyrum“.* – In: *Poetry and Exegesis in Premodern Latin Christianity.* Brill, Leiden, Boston: Brill Publishing House, 293–313.